316.347(560.118:=163.3)
прегледен труд

ИДЕНТИТЕТОТ НА ПРАВОСЛАВНИТЕ МАКЕДОНЦИ ВО ИСТАНБУЛ

м-р Елизабета Конеска

Н.У. Музеј на Македонија, Скопје

клучни зборови: миграции, печалбари, религија, словенска припадност, самостојна црква, Егзархија, флуиден и повеќеслоен идентитет.
key words: migrations, workers abroad, religion, Slavic belonging, independent church, Exarchate, fluid and multilevel identity.

Предмет на ова презентирање е идентитетот на една посебна етно-религиозна заедница која денес живее во Истанбул, а којашто води потекло од територијата на географска Македонија. Станува збор за православни граѓани чии предци, во најголем дел, се доселиле во Истанбул од повеќе области од територијата на Македонија, во периодот од крајот на 19 до првите децении од 20 век. Оваа заедница, формирана надвор од областите од каде што потекнуваат нејзините припадници, во новата средина на космополитскиот град Истанбул, била сочувана, главно, заради етно-културните и религиозните особености што ги донела со себе. За да се добие пореална слика за актуелната состојба на оваа заедница, неопходно е таа да се согледа од повеќе различни аспекти: историски, социолошки, културолошки, етнолошки, лингвистички и други.

Градот Истанбул, како економски, политички и културно-образовен центар на Османлиската империја, бил привлечна дестинација за голем број жители од различни нејзини краеви. Така, во текот на втората половина од 18 век како и во првата половина од 19 век, во мултиетничкиот и мултиконфесионалниот Цариград или Стамбол, како што го нарекувале словенските граѓани, се зголемило доселувањето на население од соседните области на Румелија, а со тоа и од територијата на Македонија. Причините за овие миграции биле политички и економски. Зачестените немири во одредени делови на оваа област придонеле за мигрирање на населението во престолнината на Империјата. Но, исто така, значајна причина била и материјалната состојба на населението, како и можностите што големиот град ги нудел за заработувачка и економски напредок. Политичката и економската сигурност во Империјата се зголемила по донесувањето на значајни реформи со Гулханскиот хатишериф од 1839 година и Хатихумајунот од 1856 година, со коишто се гарантирала поголема безбедност на имотот и на живеењето (Hammer, 1979: 330,426), а немуслиманското население требало да стекне значителна рамно-

правност (Мазовер, 2003: 15). Во тој период се зголемиле и доселувањата од Македонија. Како илустрација за овие рани миграции во Истанбул може да се наведе еден од најраните пишани извори за овој период, од автобиографските белешки на нашиот преродбеник Кузман Шапкарев, од 1864 година. На самиот почеток од неговите белешки, раскажувајќи за своето потекло, Шапкарев го споменува дедо си Михаил, за кого вели дека по тогашниот обичај бил заминат во туѓина, во Стамбол. Бидејќи тој долго време не се вратил, баба му со своите ситни деца натоварени во кошеви, со коњи заминала во Стамбол да го види, а кога се вратила заради тоа била наречена Стамболка (Шапкарев, 1984:51). Времето на кое се однесува оваа практика на одење во центарот на Империјата, според белешките на Шапкарев, највероајтно е крајот на 18 или самиот почеток од 19 век.

Овие миграции во Истанбул од територијата на Македонија продолжиле во текот на целиот 19 век, а се интензивирале во втората половина или кон крајот на векот.[1] Така, предците на денешните припадници на третираната заедница, по потекло од Македонија, во Истанбул, се доселиле во градот во најголем дел кон крајот на 19 век или во првите децении од 20 век. Територијално, најголемиот број од нив, по потекло се од егејскиот дел (денешна северна Грција), а делумно се и од вардарскиот дел на Македонија. Од егејскиот дел на Македонија преовладуваат селата од костурската пределска целина, поточно од потпределската целина Пополе, во која спаѓаат селата Загоричино, Олишта, Бомбуки, Черешница, П'тели, Бобишта и Горно и Долно Команичево.[2] Од други пределски области се споменуваат селата Емборе и Дебрец, потоа Кајлари, а од преспанско - Бела Црква. Од вардарскиот дел преовладуваат преселници од охридско-преспанскиот и од гостиварско-реканскиот крај. На бројната застапеност на граѓаните од Македонија во Цариград упатува и Симеон Радев, кој наведува дека во тоа време имало седум илјади селани од неговиот роден Ресен, кои во градот, главно, работеле како градинари (Петрова, 2000:20).

Истанбул, за Словените од Балканот, бил значаен религиозен и културно-просветен центар. Познато е дека многу просветни дејци работеле во него од средината на 19 век (Конески, 1981:239). Таму се печателе значајни издања за културата и за просветата: книги, весници и списанија, како *Цариградски весник, Македонија, Современик, Време* и други (Петрова, 2000:31). Во борбата за одвојување од Цариградската Патријаршија и создавање самостојна словенска црква, подоцна формирана како Бугарска Егзархија, значаен придонес имаат токму Словените во Цариград. Имајќи го предвид значењето на верското организирање во опстојувањето на православната заедница, важно е да се напомене дека првата словенска црква во Цариград, бугарска-

[1] За печалбарството и за македонското иселеништво, види: Вражиновски, Т.*Организационата структура,* с. 12 . Одењето на печалба во Истанбул, прво како привремено, а потоа и како трајно мигрирање, Вражиновски го набројува како најстаро. Но, секако, земајќи го во предвид и фактот дека овие миграциони движења се случувале во состав на иста држава.

[2] Во Цариград, од селото Бобишта, иселени се два соја од вкупно 5 куќи, откако селото било запалено во 1903 г. Се работи за „Бобиштани" највероајтно привремено иселени печалбари, поединци, кои, по случувањата по Илинденското востание, дошле и со себе ги зеле своите семејства. Истото се случило и со население и од селата на Горно и Долно Команичево. Види: Боривоје, Ж. Милојевиќ, *Јужна Македонија*, Београд 1920, с. 50.

та црква Св. Стефан, е изградена во 1849 година[3]. Црквата е лоцирана на брегот на Златниот Рог, во непосредна близина на Патријаршијата, во населбата Фенер, дел од градот кој главно бил населен со православно население. За верското осамостојување и за целокупниот културно-просветен живот на заедницата, најзначаен датум е издавањето на ферманот од султанот Абдул Азис, за формирање на посебна словенска црква, Бугарската Егзархијата, во 1870 година (Димевски, 1989:388) .

Членовите на денешната православна заедница, или колонија, како што тие самите ја нарекуваат, во најголем број водат потекло од егејскиот дел на Македонија, а значително помалку од вардарскиот дел на Македонија и од територијата на денешна Бугарија.[4] Во формирањето на етно-културниот идентитет на денешните членови на оваа заедница во Истанбул, влијаело целокупното историско-политичко и социо-културното минато на средините од каде што потекнуваат, како и во средината во којашто со генерации опстојуваат. Во времето кога нивните предци заминале на печалба, територијата на Македонија била сè уште дел од Османлиската империја. Националниот идентитет во одредени средини и кај одреден број од таа популацијата бил сè уште во процес на оформување, а главно доминирала верската определба (Мазовер, 2003:67). Како христијанско население, тие биле во потчинета положба во османлиското општество, а верски и администативно, до формирањето на Егзархијата, целосно биле врзани за грчката црква, односно за Патријаршијата (Димевски, 1989:366). Но, и покрај тоа што, заради силното грчко верско и просветно влијание, еден дел од населението се декларирало како грчко, сепак, преовладувала словенската издиференцираност. По формирањето на Егзархијата и кон крајот на 19 век, ова словенско население во поголем дел веќе се диференцира и се идентификува како бугарско (Мазовер, 2008:224).

Во втората половина на 19 век, на Балканот, се формираат новите држави Србија и Бугарија, а нешто порано и Грција. Територијата на Македонија, до 1912 година, останува во состав на османлиската држава. Генерациите кои потоа живееле во состав на овие новоформирани држави и идеолошко-политички системи, биле различно третирани и воспитувани (Тодорова, 2001; Brunnbauer, 2002; Браун, 2010). Токму во овој период продолжуваат доселувањата на печалбари од територијата на Македонија во Истанбул. Најголем број од денешните граѓани се потомци на овие доселеници. Во одреден период, од средината на 20 век, во текот на повеќе децении, кога бугарската држава од идеолошки причини не пројавувала соодветен интерес за заедницата, а територијата на Македонија од каде што потекнуваат била во рамките на три држави, [5] овие грѓани биле оставени сами на себе и сами го носеле товарот

[3]Повеќе за основањето на Егзархијата види: Димевски, С. *Историја на македонската,* с. 321. Во 1848 година, Стефан Богориди издејствувал дозвола за изградба на црквата „Св. Стефан“, во реонот Фенер, кај Балат. Првата црква била дрвена градба. Денешната железна црква е изработена во фабриката Вагнер во Виена. Во Истанбул била донесена во делови и монтирана, осветена била во 1898 година.

[4] За потеклото и за состојбата на членовите на заедицата, во почетокот на 90-тите години од 20-тиот век, види: Конеска, 1994: *Македонци*, 65-72; Етнолошки филмови **-** *Железна црква над водата*, 1991; *Кога одевме во Стамбол*, 1993.

[5] Brunnbauer U., во текстот *Historiography, Myths*, пишува за создавањето на националните држави на Балканот и за толкувањето на историјата, разминувањето во ставовите и создавањето на нови митови.

на опстојувањето. Сето ова влијаело во формирањето на идентитетот на православните Словени, истанбулци, доселени од територијата на Македонија. [6]

Имајќи ги предвид напред наведените услови во коишто се формирала оваа заедница, со голема оправданост може да се претпостави дека нивниот етно-културен идентитет е повеќеслоен и комплексен.[7] Во таа насока говори и современата теорија интерпретирајќи го преплетувањето на етничките и на националните граници и создавање на хетеродоксни национални идентитети (Хобсбаум, 1993, Тодорова, 2001), за разлика од тврдите национални политики, кои преку механизмите на образованието и други пропагандни системи и јавните медиуми, се стремат да создадат национална хомогеност (Андерсен, 1998; Браун, 2010). Исказите за сопствениот етнички идентитет (а во нивниот случај може да стане збор само за етнички, а не и за национален идентитет, бидејќи тие немале национална држава во чии рамки живееле) во поголем број од припадниците на заедницата, се однесуваат на определбата која ја именуваат како *Бугари*. Покрај оваа определба, во помал број, тие се изјаснуваат како *Бугари - Македонци, Бугари од Македонија или Македонци*. Почитувајќи го правото за определување на својот етнички идентитет на оваа заедница, како и неговото доминантно именување, сметаме дека оваа заедница во историска, социо-културна и економска смисла, се димензионирала и се изградила со специфичен, сложен и слоевит идентитет, којшто не е еднозначен. Затоа, прашањето за нивниот идентитет треба мошне внимателно да се разгледува и да се интерпретира како феномен на заедница која потекнува од еден регион на Балканот, и се формира во друг регион, во друга држава, со поинакви етнички, религиски, културни и цивилизациски карактеристики, во еден долг период од повеќе од еден век (Dujizings, 2000:29). Брунбауер, во текстот за Динамиката на етницитетот[8], вели дека социјалните, културните и индивидуалните процеси и одлики го формираат идентитетот, додека фиксираните идентитети, кои ѝ се припишуваат на одредена заедница, без оглед на нејзиниот социјален живот, можат да бидат разгледани единствено како високоидеализирани (Брунбауер, 2002:6).

Имајќи го сето ова во предвид, кај оваа заедница, денес, може да се констатираат четири флуидни идентитетски слоеви: *бугарски, македонски, христијански и граѓански*.

Историски гледано, се чини дека најсилен е *бугарскиот идентитетски слој*. Причината за ова треба да се согледа во фактот дека од регионите од каде што доаѓале и во времето кога мигрирале, определувањето на етничката припадност во најголем дел била регистрирана како бугарска (Мазовер, 2008:218). На тоа, подоцна, значително влијаеле и заложбите за осамостоју-

[6] За развојните фази при формирањето на идентитетите и за свеста на припадност во заедницата на поединецот, како и еволуирањата до постигнување на интегративно јадро на идентитетот пишуваат: Pierre Molunond i Annie Guyon-Vinter http://www.yurope.com/zines/republika/arhiva/99/jaidrugi/4.html

[7] Крамариќ, З. во книгата *Идентитет, текст, нација,* с. 11, вели „Во современите теории за идентитетот, главно се говори со поимите на непостојаноста, променливоста. Се смета дека идентитетот претставува само привремена стабилизација на значењето. Затоа кога говориме за 'идентитетот', тогаш пред сè треба да бидеме свесни дека не е можно да се говори за постојан идентитет, туку само за неговото 'постоење', кое од најразлични причини е подложно на различни трансформации. Идентитетот е променлива категорија и како таков е зависен од политичко-историските промени."

[8] http://www.iea.pmf.ukim.edu.mk/EAZ/EAZ_01/Brunnbauer_EAZ_01_mak.pdf

вање на словенска црква и формирањето на Бугарската Егзархија, во 1870 година. Словенското население од Македонија, во најголем дел, се одделило од Цариградската Патријаршија и грчкото влијание, и се приклонило кон Егзархијата. Во борбите за формирањето на Егзархијата, голем придонес дале и тогашните припадници на православната заедница, по потекло од Македонија (Конески, 1981а :284; Димевски, 1989 : 320). Одреден придонес во идентитетската определба има и формирањето на бугарската држава во 1878 година. По пренесувањето на седиштето на Егзархијата во Софија, во 1913 година, црковните установи во Истанбул остануваат под нејзина јурисдикција, од каде што биле назначувани свештените лица, а црковниот одбор и претседателството биле бирани од локалната заедница (Галчев, 1994:57). Треба да се истакне и фактот дека до неодамна во Истанбул постоеле повеќе јавни институции кои придонесувале во јакнењето на овој идентитетски слој. Така, постоеле повеќе бугарски училишта, од кои последното е затворено во 1972 година. Сè до 1988 година постоела и афирмирана бугарска болница, во која работеле познати лекари, по потекло од Бугарија и од Македонија. [9] Постоеле и други прилично активни социјални и културно-рекреативни форми на здруженија (Галчев, 1994:59). Треба да се земе предвид и фактот дека во сите досега објавени книги кои се однесуваат на оваа заедница (без разлика дали во нив се третирани објектите, црквите, егзархијата, училиштата, болницата или самата заедница), печатени во Бугарија или во Турција од локални автори, за нив се пишува како за бугарска заедница, а за членовите како за Бугари (Бакалов – Копанов, 2007; Kuruyazıcı – Tapan, 1998; Стателова – Танкова, 2004; Konstandov, 2011).

Во определувањето на *македонскиот идентитетски слој* не треба да се запостави фактот дека по формирањето на посебната бугарска држава, во 1878 година, голем број од бугарското население од Османлиската империја заминува во границите на новата држава. Но, постоењето на овој идентитетски слој произлегува од територијалната, роднинската и етно-културната поврзаност со нивните предци и потеклото од егејскиот и од вардарскиот дел на Македонија. Оваа поврзаност се манифестира преку пренесување на колективната меморија за стариот крај, како и со негувањето на етно-фолклорните карактеристики од областите од каде што потекнуваат. Тоа се изразувало, главно, преку чување на одредени традиционални предмети, фотографии, одржување на обичаи и особено, пеење на народни песни. Но, најзначаен сегмент во опстојувањето на овој идентитетски слој е јазикот што заедницата го практикува и денес во секојдневното општење, а тоа се одредени архаични дијалекти од егејскиот и од вардарскиот дел на Македонија. Иако не постоела држава Македонија во времето кога нивните предци се доселиле во Истанбул, нивното словенско потекло и идентификување со територијата на Македонија е прилично силно.

Религијата била еден од основните обединувачки елементи меѓу различните етнички заедници во Османлиската империја. Од средината на 18 век, со централизираното духовно владеење – милет-системот, Патријаршијата ја зајакнува контролата врз православната верска заедница, и освен ду-

[9] Кај Галчев, во *Здравно –социялната,с.* 55, го сретнуваме и податокот: В Цариград...Лекари Българи от Македония и Тракия, практикували там по Време на осаманското владичество, др. Робев од Охрид, ...; Споменува доктори кои се од Велес, други кои се од Бугарија, а кои работеле во Скопје, Битола, во Струмичко..., с. 57-59.

ховна, почнува да има и политичка и административна улога. Важноста на религијата особено се однесува на православната заедница по потекло од Македонија, за којашто верската припадност како христијани претставува значаен *идентитетски слој,* којшто до денес силно ги идентификува во космополитскиот Истанбул и во религиозно силно изразената муслиманска средина. Во доминантно муслиманската средина, припадниците на оваа православна заедница, главно биле познати и се легитимирале како христијани. Со Лозанскиот договор од 1923 година, овие граѓани во модерната турска држава биле признати со религиозната одредница христијани, а не како останатите малцинства кои биле признати како Евреи, Ерменци и Грци (Петрова, 2000:13).

Граѓанскиот идентитетски слој, всушност, е најизразитото социо-културно обележје кое денес ги одредува припадниците на оваа заедница во средината во којашто живеат. Веќе пет генерации овие граѓани се раѓаат и живеат во изразито граѓанско, мултиетничко и мултирелигиозно општество, во некогашната престолнина на Империјата, а денес современ космополитски град во модерна Турција. Местата во градот, во кои живееле и денес живеат повеќето од припадниците на заедницата, се дел од постарите населби и едни од најелитните во градот. Занимањата што првите доселеници ги донеле со себе од стариот крај, главно, продолжиле да ги практикуваат (градинари, млекари, фурнаџии), а подоцна, истите занимања биле модернизирани. Со текот на времето, дел од овие граѓани почнуваат да практикуваат и други занимања, што во добар дел се должи на нивното образование. Образованието на најголем број припадници на заедницата било во бугарски и грчки училишта, а се школувале и во други престижни странски средни училишта (француски, американски, италијански и други). Еден добар дел од нив завршиле и факултети, што е и причина за менување на професиите (инженери, лекари, просветни работници). Припадниците на заедницата зборуваат најмалку два јазика, својот мајчин јазик и турскиот. Одреден број од нив зборуваат и грчки, а преку образованието, дел од нив научиле и француски, англиски или италијански јазик. Живеејќи повеќе генерации во добра материјална состојба, со солидно образование, тие денес се претставници на повисоките граѓански слоеви во градот. Воедно, во денес 14-милионскиот град Истанбул, тие се вбројуваат во едни од најстарите истанбулци. [10]

Сите наведени слоеви едновремено функционираат и го изразуваат сложениот етно-културен идентитет на оваа заедница, иако не секогаш се застапени со еднаков интензитет. Така, некои од нив, во дадени општествени контексти, стануваат подоминантни, така што, денес, се чини, најизразен е граѓанскиот идентитетски слој.[11]

Во текот на своето постоење, повеќе од еден век, заедницата во Истанбул доживува подем на почетокот од 20 век, а веќе во втората половина на векот, започнува нејзиното постепено намалување за да, во последните две децении, драстично се намали и денес нивниот број е приближно 450 граѓани (Бакалов – Копанов, 2007:77; Петрова, 2000:112). Земајќи во предвид

[10] Конеска, *Нашите*, етнолошки филм, 2010.

[11] За своевидната флуктуација, 'лизгање', на етничкиот идентитет кај Крамариќ,. с.15, „Проблемите се јавуваат секогаш кога ќе се најдеме во ситуација на 'избор' меѓу неколку идентитети, па тогаш доаѓа до 'лизгање' на едниот етнички идентитет во друг, бидејќи етничката припадност не се усвојува со раѓањето ... Историјата, а особено македонската историја на дваесеттиот век, е преполна со такви неверојатни, а понекогаш, и крајно бизарни примери."

дека половината од оваа популација се на возраст од над 60 години, станува очигледно дека заедницата драстично се намалува и дека сè потешко ќе биде нејзиното опстојување. Причините за оваа состојба се немањето на значителен прилив на нови доселеници по 1913 година, а од периодот меѓу двете светски војни па наваму, и повторните мигрирања на нејзините припадници во голем број во други земји, главно од економски побуди. Дел од нив како граѓани христијани не гледале своја перспектива во Турција и се враќале во новооформените држави од каде што потекнувале (Бугарија, Грција, Република Македонија), а најголем број се отселувале во други европски земји, во Америка, Австралија и Канада. Не мала причина за емигрирање била и неможноста за наоѓање партнер за склопување брачна заедница. За намалувањето на бројот на заедницата влијае и фактот на склопувањето брачни заедници со припадници на други етнички заедници од иста религиозна припадност, Грци и Ерменци. Далеку помал е број на припадници кои склопуваат бракови со Турци (Конеска, 1991:68). Членовите на ваквите брачни заедници не биле едноставно прифаќани од „своите“ и овие набрзо се отуѓувале, останувале настрана од заедницата. Факт е дека во најголем број случаи словенскиот идентитет, при мешани бракови, најчесто се претопувал во другиот, што е карактеристичен акултурациски процес и својствено за примери на помали етнички заедници во поголеми градски средини. Тоа, кај ваквите заедници наметнува потреба за издвојување и создавање свои симболични граници околу сопствената заедница заради чувството на загрозеност од поголемите (Брумбауер, 2002:5).

Додека постоело бугарско училиште во Истанбул, школувањето во него овозможувало обновување и одржување на јазикот. Иако сè уште во домашниот говор делумно се одржува егејскиот дијалект, кај поголемиот број припадници на заедницата јазикот веќе не се практикува и речиси исчезнува кај најмладата генерација, кај оние кои се родени на крајот од 20-тиот век. Исчезнувањето на јазикот се чини ќе биде пресудниот елемент поради кој тие ќе се изгубат, односно ќе се претопат во мултиетничкиот и мултиконфесионалниот Истанбул. Сето ова упатува на една, според дадените околности, разбирлива состојба на постепено згаснување на заедницата и губење на нејзиниот историски и традиционален идентитет.

* * *

За идентитетот на граѓаните од заедницата православни Словени, по потекло од територијата на Македонија, иселена кон крајот на 19 и почетокот на 20 век во Истанбул, може да се каже дека во извесна смисла е конзервирана состојба од времето на формирањето на националните идентитети во пошироkиот регион, во тогашниот историско-политички и културно-социолошки контекст. Но тој, воедно, е последица и на променливите услови во коишто континуирано опстојувала заедницата, што влијаело на формирање на еден флуиден и повеќеслоен идентитет, при што се чини дека најмногу доминира религиозниот и граѓанскиот идентитетски слој. Акултурациските процеси на кои најмногу се изложени младите припадници на заедницаа, како и незнаењето на традиционалниот јазик на заедницата, значително ги забрзуваат процесите на нивно асимилирање во средината.

Литература:

Андерсен, Б. 1998. *Замислени заедници*, Библиотека Идеи, Скопје, Култура.

Бакалов, Г. - Копанов, Х. 2007. *Българските исторически паметници в Цариград,* Пловдив, Вион.

Браун, К. 2010. *Минатото под прашање, Модерна Македонија и неизвесностите на нацијата*, Скопје, Евро Балкан.

Brunbauer,U. 2004. *Historiography, Myths and the Nation in the Republic of Macedonia,* (ed.), (Re)Writing History. Historiography in Southeast Europe after Socialism, Münster, LIT VERLAG, 165-201.

Брунбауер, У. 2002. *Динамика на етницитетот: идентитетот кај Помаците*, ЕтноАнтропоЗум, Скопје, Институт за Етнологија и анторпологија, 1-18.

Вражиновски, Т. 1994. *Организационата структура на македонското иселеништво во Канада*, Skopje, Matica makedonska.

Галчев, И. 1994. *Здравно –социялната деиност на Българската егзархия в Македония и Тракия (1870 – 1913),* София, Издателство &- Јуруков.

Gellner, E.1983: Nations and nationalism. London: Basil Blackwell.

Димевски, С. 1989. *Историја на македонската православна цр*ква, Скопје, Македонска книга.

Dujizings, G. 2000. *Religion and Politics of Identity in Ko*sovo, London, Hurst& Company.

Hammer, V. J. 1979. *Historrija turskog osmanskog carstva*, 3., Zagreb, Stamparski zavod "Ognjen Prica".

Конеска, Е. 1992. *Македонци во Истанбул*, Етнолог 1, Скопје, Здружение на етнолозите на Р. Македонија, 64-72.

Конески, Б. 1981. *Кон македонската преродба, Македонските учебници од 19 век*, Скопје, Култура.

Конески, Б. 1981а. *Македонската литература во 19 век,* Скопје, Култура.

Konstandov, P.G. 2011. *Istanbullu Bulgarlar ve Eskı Istanbul: Geçmişte Günümüze Osmanlı Bakışı Bulgarlar Üzerıne Bir Araştırma 1800-2000*, Istanbul, Kreatif.

Крамариќ, З. 2010. *Идентитет, текст, нација, интерпретации на црнилата на македонската историја,* Скопје, Табернакул.

Kuruyazıcı, H. **-** Tapan, M. 1998. *Sveti Stefan Bülgar Kilisesi, Bir Yapı Mönografisi,* Istanbul, Yapı Kredı Kültür ve Sanat Yayııcılık Ticaret ve Sanayı A.Ş.

Мазовер, М. 2003. *Балканот, кратка историја*, Скопје, Евро-Балкан.

Мазовер, М. 2008. *Солун град на духови, Христијани, Муслимани и Евреи 1430-1950*, Скопје, Аз-Буки.

Петрова, Д. 2000. *Цариградските българи*, София, Международен център по проблемите на малцинствата и културните Взаимодеиствия.

Стателова, Е. **-** Танкова, В. 2004. *Родът Николови*, Редакция: Мирчева, К. и Златева, П., София.

Тодорова, М. 2001. *Замислувајќи го Балканот*, Скопје, МАГОР.

Хобсбаум, Е. 1993. *Нациите и Национализмот*, Библиотека ИДЕИ, Скопје, Култура.

Шапкарев, К. 1984. *Избор*, приредил, Тодоровски,Т. Скопје, Мисла.

Етнолошки и документарни филмови од Конеска, Е.

- 1991 **-** *Железна црква над водата – Македонци во Истанбул*, документарен филм, 55 мин. (во соработка со МТВ)
- 1993 - *Кога одевме во Стамбол,* етнолошки филм, 26 мин.
- 2010 - *Нашите во Стамбол,* документарно-етнолошки филм, 35 мин.

IDENTITY OF THE ORTODOX MACEDONIANS IN ISTANBUL

Elizabeta Koneska

Summary

Istanbul for the Slavic's of the Balkans was an important cultural and educational center. As an economic, political and cultural center of the Ottoman Empire it was an attractive destination for a large number of citizens of different regions. During the 19th century and the first half of the 20th century in the multiethnic and multi religious city of Constantinople or Stambol, as popularly known by the Slavic's population it was enriched with dwellers from the neighbors of Rumelia, and with population from Macedonia. Today in Istanbul they represent a special ethno –religious group of the Orthodox Slavic community. Having in mind the historic past, as well as the developing processes, this community can be defined into four fluid identification layers: *Bulgarian, Macedonian, Christian and Urban.* For the identity of this group of citizens possibly represents a conservative state from the period of the formation of the national identity in the wider region, in frames of the historical, political and sociological context. However, this is also the outcome of the changing conditions in which the community continually existed and was influenced by a fluid of a multi leveled identity, in which dominated the religious and urban layer. The cultural processes of which influenced the younger generations of the community, additionally not being familiar with the traditional language had a great enforcement in process of their assimilation in the class.